

K E G Y E L M E S U R A M !

Igen tisztelt Barátom !

Amidőn annak idején először említetted nekem azon eszmédet, hogy a Közgazdaságtudományi Facultást a Müegyetemmel gondolnád összekapcsolni, ezt a gondolatot magam is jónak és kivihetőségét lehetőnek találtam.

Már az elvi tárgyalásoknál kidomborodtak a nagy nehézségek, amelyek a müegyetemi nézőpont és traditio közt és azok közt a feladatok közt fennállnak, amelyeket nekünk kell megoldanunk. Dacára ennek , én már akkor átalakulóban lévő nézetemet a megoldhatóságot illetőleg háttérbe helyezve, teljes lojalitással a Müegyetem iránt és dékáni kötelességemből kifolyólag is le-tárgyaltam a kérdéseket a Müegyetemmel.

Hónapokon át tárgyaltunk és pedig szakosztályonkénti referensekkel mindkét részről, akik az ügyet, amennyire lehet, a legutolsó részletekig átbeszélték. Ebből most már teljesen világos kép alakult ki előttem, amelyet a következőkben fektettem papírra.

+

Egy közgazdasági egyetem felállítása régi óhaja a közgazdasági élet összes köreinek. 1912-ben ezt a Parlament is ki-mondotta. 1913-ban Jankovics Béla Vallás-és Közoktatásügyi Miniszter Ur új életre hívta a Müegyetem Közgazdasági Szakosztályát. A szükséglet mégis fennmaradt, mert ezen szakosztály a Müegyetem szervezeténél és irányánál fogva sajátos, részletes

./.

célt szolgál és szolgálhat csupán.

A háboru után a szükséglet impetuosan jelentkezett újra.

A régi óhaj megvalósítása azonban kedvezőtlen időbe esett. Főleg pénzügyileg. A megszállt területen fekvő két egyetemet kellett elhelyezni és újra felszerelni. A debreceni Egyetem még nem volt készen, de a nagyarányu építkezések nem maradhattak befejezetlenül.

Csak ezek a pénzügyi okok eredményezték, hogy önálló, teljes közgazdasági egyetem helyett csonkább intézmény, Kar létesült. A Nemzetgyűlés Pénzügyi és Közoktatásügyi Bizottsága mégis kimondták, hogy az intézmény nem helyezendő a budapesti Egyetem keretébe, ne legyen annak egyik fakultását alkotó intézmény, hanem legyen külön Közgazdasági Egyetem, mihelyt ezt az anyagi viszonyok és a körülmények megengedik. /: Nemzetgyűlési Napló, 1920. szept. 23., 532.:/

A pénzügyi akadályok mindmáig fennállottak. A debreceni és szegedi egyetemek berendezése csak most fejeztetett be nagyjából. Ennek következtében a Közgazdasági Karnak megfelelő kiépítése folyton halasztódott. Az így fennmaradó ideiglenesség, mint megoldatlan helyzet, minduntalan szemébe ötlött illetékeseknek és nem illetékeseknek. És természetesen keletkeztek legkülönbözőbb eszmék, tervek, jó tanácsok. Különösen a takarékosági szempont volt az, amely a Karnak még létét is veszélyeztette.

B/melléklet

Ártott az intézménynek, amelyet pedig első sorban a mezőgazdák óhajtottak és hoztak létre, a Földmívelésügyi és Közoktatásügyi Miniszteriumok közt a mezőgazdasági oktatásra vonatkozó antagonizmus is, amelynek a Kar nem oka, csak szenvedő objektuma. Ez az antagonizmus a mezőgazdasági oktatás egész körére fennáll.

C/melléklet

Könnyű megállapítani, hogy az intézményről az állami

adminisztrációban alkotott fogalmak is többnyire felületesek voltak.

Ennek következménye az is, hogy parlamenti körökben felmerült a két közgazdaságtudományi kar /: az önálló és a müegyetemi:/ egymás mellett való működésének felesleges volta és ebből keletkezett a kettő fuzionáltatásának gondolata.

+

Pedig itt csak névazonosság áll fenn, amely külsőleg megtéveszthet. Lényegében és feladatban azonban nagy a különbség. A Müegyetem Közgazdasági Szakosztálya arra van hivatva, hogy végzett mérnököknek és esetleg más egyetemet végzetteknek egyéves tanfolyamban közgazdaságtudományi látókört adjon speciális szakképzettségük mellé.

A Közgazdaságtudományi Kar nivatása viszont az, hogy négyéves egyetemi curriculumban neveljen ex asse közgazdákat a mezőgazdaság és kereskedelem részére vezető egyéniségeket és a közigazgatás részére olyan tisztviselőket és vezetőket, akik a közgazdasági problémákat mélyebben és részletesebben ismerjék.

D/melléklet

E/melléklet

Ezt a különbséget talán azért sem látják és az önálló közgazdaságtudományi egyetem szükséges voltát azért nem értik, mert nálunk alig tudja valaki, hogy a közgazdaságtudományok egyetemi oktatása, szakokra differenciálódása és a közgazdaság terén felmerülő új problémáknak, ágazatoknak, ismeret - komplexumoknak tudományágakká és egyetemi tantárgyakká fejlődése a külföldön milyen rohamlépésekkel halad.

F/melléklet

A Kar Mezőgazdasági Osztályának - vagy ha a Nemzetgyűlés intenciójának megfelelőleg egyetemmé lenne a Kar fejlesztve, akkor a Mezőgazdasági Karnak - feladata elsősorban, hogy a

mezőgazdasági oktatásügy, a kísérletügyi intézmények, a mezőgazdasági közigazgatás /: Földmivvelésügyi Miniszterium, Kamarák, OMGE, stb.:/ valamint az állami, megyei és városi közigazgatás különböző szervei részére neveljen succrescentiát. Feladata már csak a többtermelés elérhetése céljából is állattenyésztési, tejgazdasági, gyümölcsészeti, agrokémikus és egyéb speciális szakemberek képzése, e mellett szélesebb általános műveltségre törekvő praktikus mezőgazdák képzése is.

G/melléklet

A Kereskedelmi Szakosztály feladata a kereskedelem részére nevelni szélesebb látókörű és általános műveltségű vezetőket.

Ennek szükségét igazolja egyrészt a külföldifelső oktatásügy ugyanily irányu fejlődése, másrészt az a körülmény, hogy éppen az általános műveltség az, ami az ifjuságunknál leginkább hiányzik és amire az egész vonalon szükség van, ha a világ művelt nemzetei közt helyünket meg akarjuk tartani. A kereskedelmi szakosztály keretében működik a Kereskedelmi Tanárképző Intézet is és a Karnak egyik főérdeme, hogy a Kereskedelmi Tanárképzést rövid t i z év alatt a középiskolainak színvonalára emelte fel.

H/melléklet

A Közigazgatási Szakosztály feladata a jogi karok mellett és ezekkel párhuzamosan nevelni a közigazgatás részére tisztviselőket, mert egészséges közigazgatás ma már csak ilyen munkamegosztással képzelhető.

+

A Közgazdaságtudományi Kar és a Műegyetem Közgazdasági Szakosztálya tehát különböző célokat egészen különböző formában szolgáló főiskolai szervek. Annyiban is különbözően szolgálják e célokat, hogy a Közgazdaságtudományi Kar a közép-

iskola padjairól jövő ifjúságot közös alapstudiumok megadása után specializálja egyrészt a három szakosztálynak megfelelő fő működési terek szempontjából, de aztán ezen tovább menőleg is. A közös kiindulással, a közös alapstudiumokkal azonban egymáshoz közelebb hozza a közgazdasági élet különböző ágainak leendő munkásait és vezetőit, ami az antagonizmusoknak kiküszöbölésére feltétlenül áldásos.

A Műegyetem viszont mind jobban és jobban a homogén mérnöki főiskola principiumára helyezkedett. Közgazdasági Szakosztálya is a mérnökök céljait szolgálja és mint a fuzionális tárgyalások folyamán megállapíthattam, az egyesülést is a mérnöki érdekek szempontjából, a mérnökök studiumának kiszélesítése és elmélyítése szempontjából itéli meg a Műegyetem.

I/melléklet

+

Ha tehát itt két heterogén elgondolású főiskolai intézménnyel állunk szemben, minő okok és célok indokolhatják a tervezett fusiót: tárgyiak, pénzügyiek vagy politikaiak ?

Bizonyos az, hogy a Közgazdaságtudományi Kar Mezőgazdasági Szakosztálya, mint gyakorlati természettudományi irányú főiskolai intézmény jellegében, a gyakorlatokat kötelezővé tevő módszerében és egyes tantárgyainak rokonságában is közelebb áll a Műegyetemhez, mint a Tudományegyetemnek jogi vagy philosophiai karához, amely utóbbinak természettudományi része is sokkal erősebben elméleti. Eppoly világos azonban, hogy a Közgazdaságtudományi Kar Közigazgatási és Kereskedelmi szakosztályai a Műegyetemnek teljesen idegen

./.

munkakörben dolgoznak. A Közigazgatási Szakosztály viszont közelebb áll a Jogtudományi karokhoz, mint a Mezőgazdasági a Műegyetemhez. A kereskedelmi mindkettőtől távolabb áll.

A három közgazdaságtudományi szakosztály egymáshoz minden esetre közelebb áll, mint egyes részeik a társfőiskolákhoz. A közgazdasági tudományok művelése öncélú kulturmunka éppúgy, mint a mérnöki tudományoké, vagy a jogtudományoké, vagy az orvosi tudományoké és ezért tárgyi ok arra nézve, hogy a közgazdaságtudományok valamely másik öncélú tudománycomplexummal egyesíttessenek, nem forog fenn. Ami pedig ellene szól, az az, hogy minél többféle és heterogénebb hallgatóság kielégítését szolgálja ugyanazon előadás, annál inkább fog a niveau süllyedni és értékéből veszíteni. Viszont, hogyha a heterogén hallgatóság következtében ugyanazon professzor különböző felöntésben kell hogy adja előadásait, ez nagy óratöbbletet jelent, ami ismét az egyetemi niveaunak rovására történhetik csak. Minél nagyobb hallgatósággal kell végül egy professzornak megbirkóznia az egyéni, szemináriumszerű és gyakorlati oktatásban, annál felületesebb munkát fog szükségyszerűen végezni.

Akár a Műegyetembe, akár a Tudományegyetembe kapcsoltatnék a Közgazdaságtudományi Kar, ez csak ezen régi intézmények strukturájának megváltoztatásával történhetik.

Struktúra változtatás alatt értem, hogy a Tudományegyetemnek ily beolvasztása esetén 4 fakultásosból több fakultásos egyetemmé kellene átalakulnia, a Műegyetemnek viszont homogén, rokon-szakosztályokból álló főiskolából át kellene alakulnia heterogén foglalkozási körök succrescentiáját nevelő, egymástól független karokból álló főiskolává.

Kérdés, helyes - e egy oly kiváló főiskolának, mint a Műegyetemnek bevált, homogén strukturáját megbontani, másrészt helyes - e a Közgazdaságtudományi Kart, amelynek egészen más célja és feladata van, mint a Műegyetemnek és amely ezen célok megvalósítása felé máris szépen fejlődött, dacára a mostoha helyzetnek, amelyben eddig volt és részesült, egy más célú főiskolához kötni és evvel a közgazdaságtudományok teljes complexumának öncélú kifejlesztésében gátolni. Ha ezek a célok összeegyeztethetők volnának, akkor a fusió keresztülvihető volna, de csakis a karok legmesszebbmenő önállósága mellett. És ennek csak akkor volna értelme, ha más nyomós okok, pld. pénzügyiek kényszerítenének erre.

K/melléklet

+

A második kérdés: van-e a fusióra pénzügyi ok? És ez annyiban fontos, amennyiben a Közgazdaságtudományi Karnak valamely más intézménnyel és így most legutóbb a Műegyetemmel való fusióját sohasem tárgyi, hanem mindig takarékosági okból kívánták. A Műegyetemmel - szakosztályonként is - folytatott részletes megbeszélések folyamán arra a meggyőződésre jutottam, hogy a fusio nem jár megtakarítással. Sőt ellenkezőleg költségtöbblet fog előállani, mert a Műegyetem a Kereskedelmi Szakosztályt nem akarja befogadni szervezetébe. Viszont a Műegyetem akarata ellenére, a fusiója mellett ezt oda bevinni egyrészt a Műegyetem megerősökölésével volna egyértelmű, másrészt mégis a kereskedelmi szak elsorvadását és a nemzetnevelés keretében való céljának feladását jelentené. Ebben az esetben pedig a Karnak a fusióon kívül maradó kereskedelmi szakosztályát külön kereskedelmi

./.

L/melléklet

főiskolává kell átalakítani. Ez számításom szerint évi 100.000 pengőt jelentékenyen meghaladó többletkiadást jelent, az egyszeri új beruházáson kívül.

M/melléklet

A tárgyalások során felmerült azon elgondolás, hogy a kereskedelmi iskolát végzettek részére kétéves tanfolyam állíttassék fel a kereskedelmi tanárképző aegise alatt, mely viszont a műegyetem közgazdasági fakultásának kívül álló corpus annexuma volna, végrehajthatatlan. Ellentmond a külföldi és belföldi tapasztalatoknak és éppúgy új főiskola felállítását és közel ugyanolyan többletköltséget jelent, mint a több éves főiskola.

A Közigazgatás- közgazdasági szakosztálynak a Műegyetemi Közgazdasági Szakosztállyal való fusiója evvel szemben nem nyújt recompensációt, csak nagyon csekélyet. A Műegyetemen jelenleg meghívott előadók által előadott tárgyak egy részét adnák elő az átmenő tanszékek professzorai, úgyhogy bizonyos meghívott előadói tiszteletdíjak takaríthatnának meg /: cca 3000 P:/

A mezőgazdasági szakosztály átkapcsolása még ennél is csekélyebb megtakarítással járna /: évi cca 2000 P.:/

L/melléklet

Nagyobb dologi beruházásokban sem jelentene a fusio megtakarítást. A Műegyetem ugyanis kijelentette, hogy az átmenő karoknak, illetve tanszékeknek helyiségeket egyáltalán nem tudna rendelkezésükre bocsátani. Ennek következtében tehát vagy jelenlegi helyükön kellene ezeknek maradniok, ami a Műegyetem keretében való működést teljesen illusóriussá tenné és ugyanolyan kibővítő építkezéseket tenne szükségessé, mint ha a Kar önálló marad, vagy a Műegyetem mellett kellene részükre helyiséget építeni és pedig elsősorban a Műegyetemmel szorosabban kapcsolható mezőgazdasági szakosztály részére. Tangazda-

ságra is egyforma szükség van mindkét esetben. Sőt a Műegyetem részéről ez az átvétel egyik föltétele.

N/melléklet

Nem jelentene megtakarítást a fusió a karoknak további kiépítése tekintetében sem. Mert a Műegyetem sem tudna megelegedni a távolabbi jövőben a mezőgazdasági szakosztálynak jelenlegi tanszékeivel, hanem ugyanazon kiterjesztést, illetve további tanszékeket tartja szükségeseknek, amelyeket a Közgazdaságtudományi Kar önálló fennmaradása esetén, ha a pénzügyi helyzet engedni fogja, a tanítás érdekében fel fog kelleni állítani.

Futólag megjegyzem, hogy ma a Közgazdasági Facultás legolcsóbban dolgozó egyetemünk. Egy hallgató kiképzése átlag 416 P-be kerül, míg a többi egyetemeken 770 - 2200 P-be.

+

Ha sem tárgyi, sem pénzügyi ok nincs a fusióra, úgy még csak egy harmadik marad, a politikai ok, a közvéleménynek vagy a parlamentnek kialakult állásfoglalása, - habár ezen ok nézetem szerint nem lehet döntő, mert ha más ok nem forog fenn, akkor a közvélemény vagy a parlamenti vélemény csak hamis premisszákon épülhetett fel és akkor megfelelő felvilágosítással eloszlatandó a helyett, hogy annak helyet adjunk.

O/melléklet

Ami különben a közvéleményt illeti, ez ellenkezőleg világos tanujelét adta és adja annak, hogy a Közgazdaságtudományi Kart jelen strukturájában jónak és gyermekei részére hasznosnak tartja. A Közgazdaságtudományi Kar hallgatóinak száma a legerősebben ingadozó első öt év után megállapodott 1300 körül és azóta folyton növekedőben van. A mellékelt kimutatás tanuskodik erről. A szülők odaküldik gyermekeiket, dacá-

./.

ra azon számos illetékes és nem illetékes helyről jövő kijelentésnek, amely a Kar és képesítésének állandóságába vetett hitet megingatni alkalmas.

Hogy a parlamentben nincs kialakult közvélemény a Kar fenntartása ellen, ezt csak a legutóbbi időben is Sándor Pál és báró Szterényi József felszólalásai igazolják.

A közvélemény ítéletét a Kormányzó Ur Ő Főméltósága is megerősítette, amidőn a Karnak sub auspiciis doktoravató ünnepélyén megjelenván, azt a kijelentést tette, hogy :

" Én nem azért jöttem ide, mert ez az első doktorrá avatás sub auspiciis Gubernatoris ezen az Egyetemen, hanem azért jöttem, mert alá akartam húzni azt, hogy különös fontosságot tulajdonítok a Közgazdasági Egyetem tevékenységének."

Nem mondható tehát az sem, hogy politikai ok forogna fenn a Kar megszüntetésére, vagy ezen megszüntetéssel egyértelmű átkapcsolására, mert minden olyan átkapcsolás, mely csak részleges volna - és a Műegyetem csak ilyet hajlandó elfogadni - a Kar megcsönkítésével, sőt megszüntetésével, célkitűzésének elejtésével volna egyértelmű.

Ha racionalizálás, vagy takarékoság szempontjából valamely főiskolát be kell szüntetnünk, akkor nem azt a főiskolát kell megszüntetnünk, amelynek típusából csak egy van az országban. Különösen nem az egyetlen közgazdasági főiskolát akkor, amikor kulturfölényünket csak úgy őrizhetjük meg, ha a mai, gazdaságilag irányított világrendben a gazdasági szaktudást a kulturának legmagasabb fokára emeljük és a gazdasági szaktudást behelyezzük annak az általános átfogó műveltségnek a keretébe, amelyre minden nemzetnek szüksége van, ha azt akarja, hogy fiai a világversenyben helyüket megállják.

Ez nem jelenti azt, mintha nem találnám véteket, ha

bármely más egyetemet, vagy főiskolát megszüntetnék. Ez kultur-
főlényünknek épolyan feladása volna. Csak azt értem alatta,
hogy a meg nem szüntetendő főiskolák közt a Közgazdasági
Fakultást, mint maga nemében egyedülálló primus inter paresnek
tartom.

Az egyetemeknek, illetve azok részeinek a karok-
nak legkülönbözőbb csoportosításai lehetségesek, akár odáig,
hogy az összes budapesti egyetemi és műegyetemi fakultások,
kiegészítve az állatorvosi főiskolával, egyesítettessenek
egyetlen egyetemben. Vannak ilyen monstre egyetemek a vilá-
gon / Columbia, New-York; Páris stb.:/ Csak egy nem lehető :
egyetemek üzletszerű racionalizálása. Ha a tudományt kivet-
kötjük természetéből, kötetlen formában, szabadon és önma-
gáért való műveléséből, akkor utját vágjuk azon előre meg nem
tervezett felfedezések és találmányok, azon előre nem sejtett
igazságok megszületésének, amelyek az emberiség fejlődésének,
a nemzetek szellemi és anyagi megerősödésének minden korszak-
ban legnagyobb lendítő erői voltak.

A különböző egyetemek fuzionáltatása nélkül tradi-
tionalis vagy bevált strukturájuk meghagyása és nevezetesen
a Közgazdasági Kar / illetve egyetem / önállóságának fenntar-
tása mellett is mérhető el bizonyos megtakarítása azon az uton,
amelyen a Takarékosági Bizottság is kereste. Egyes tárgyakat
minden egyetem, illetve kar hallgatója hallgathat, valamely
társkaron, vagy egyetemen. Olyan tárgyakat, amelyek saját
karán nem vennék igénybe egy tanszék munkásságát és melyek-
nek más karon jól felszerelt tanszéke van. Ez vonatkozik főleg
a gyakorlatokra is. Természetesen ezáltal nem volna szabad sem-
miféle tanszéket azon határon túl megterhelni, amelyen túl menve
az egyetemi színvonalnak ártanánk. Ma is számos professzor ad

elő társkarokon, mint meghívott előadó. Csak ezt kellene intézményesebbé, rendszeresebbé tenni. Erre egyetemenkői tanrendi bizottságot lehetne kiküldeni. De akkor az óráütközésekkel kissé liberálisabban, kevésbé szakiskolás szellemben kellene bánni.

+

De akármilyen történjék is, a legfontosabb az, hogy az ideiglenesség és bizonytalanság megszűnjék és véglegesen, visszavonhatatlanul kimondassék, vagy - ami leghelyesebb - a Közgazdaságtudományi Karnak önálló egyetemenként való meghagyása és későbbi fokozatosan való kiépítése, vagy valamely más főiskolához való bekapcsolása, vagy ha tetszik, akár felosztása is /: ami azonban szintén nem volna megtakarítás/. De a jelen bizonytalanságnak fenntartása az állam részéről lelkiismeretlenség a szülőkkel és a hallgatókkal szemben. Ezekkel szemben kötelességünk, hogy megszűnjék a folytonos ijesztgetés, újabb fusionális, áthelyezési és megszüntetési tervekkel.

Ugy gondolom, mindezeket meg kellene világosan mondani azoknak a parlamenti és pénzügyi tényezőknél, akik különböző alkalmakkor és különböző okadatolásokkal, de mindenkor az ügyeknek csak nagyon részleges ismeretében szoritottak a Kar valahova való bekapcsolására, vagy megszüntetésére.

Én a magam részéről folytatom a tárgyalásokat a Műegyetemmel, de a sikernek majdnem minden reménye nélkül. A remény alatt igazában nem is a magam reményét értem, mert a műegyetemi gondolkör alapos megismerése után nem is tartom helyesnek a bekapcsolást. Inkább a Műegyetem közgazdasági szakosztálya reményét értem.

Ha a Műegyetem arra az álláspontra tudna helyezkedni, hogy nagyobb envergure-rel bíró főiskolává átváltoztassa karokra

./.

oszlik, amelyeknek egymástól való époly teljes függetlenséget ad, mint amilyen függetlenségben a Theologiai és az Orvosi Kar állanak egymástól, akkor a dolgról lehetne beszélni, bár azt az anyagi megtakarítást, amit így el lehet érni, el lehet érni egy egyszerű közös tanrendi bizottsággal is. De ebben a tekintetben nem tapasztaltam a legkisebb engedékenységet sem a Műegyetemen egy - két professzor kivételével.

Fogadd, kérlek, őszinte tiszteletem nyilvánítását.

Budapesten, 1930. március hó 3.